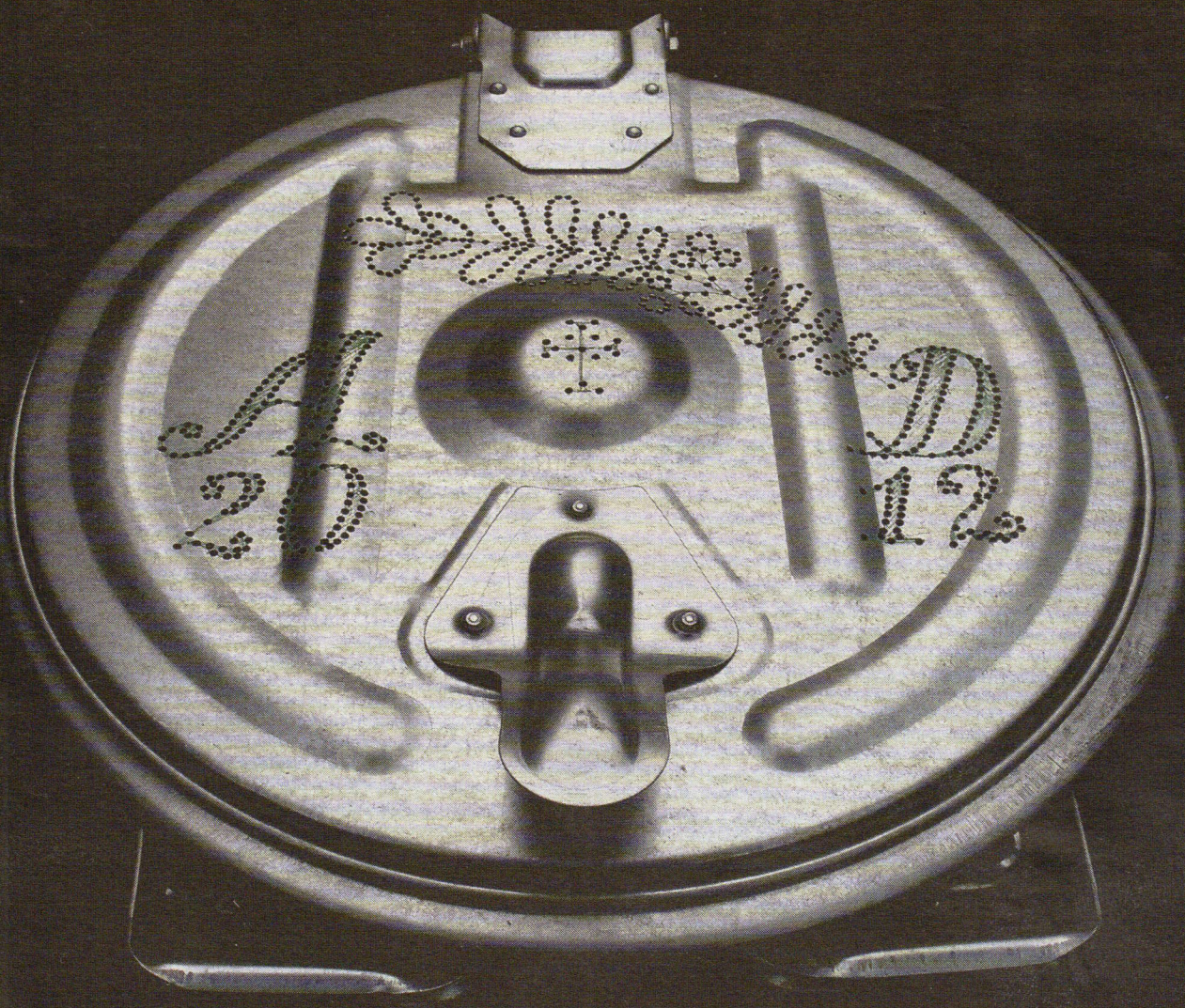

VYŠÍVÁNÍ VRTAČKOU

Procestovala Evropu s řidičem kamionu. Do popelnic vyšívala folklorní vzory. A psala vzkazy ječmenem. Teď se výtvarnice **MAUD KOTASOVÁ** těší, až si vyšije svého stárnoucího favorita.

Text:
Foto:

Tereza Radvácová
Anna Vavříková

To je ta, co vyšívá popelnice a nákladáky. Představu, jak sedí v ušáku a píchá jehlou do kapoty, už Maud Kotasové nikdo neodpáře. Přitom právě teplé křeslo před lety za život v kamionu vyměnila. Výtvarnice z Brna procestovala Evropu skrz naskrz. Z hlučných dálnic pak zmizela do zapomenuté vesnice uprostřed španělských Pyrenejí. Místo setí ředkviček na zahradě se však naučila ze semínek skládat vzkazy pro toho, který se za volant vrátil bez ní.

Kromě stereotypů o tom, co je a co není umění, bourá i obraz, jak vypadá ostřílená spolujezdkyně z kamionu. Do žižkovské kavárny přišla drobná dívka s batohem a ptala se po kočkách. Právě na setkání v takzvané kočičí kavárně skálopevně trvala. Bez koček se prý rozhovor dělat nedá. Brzy bylo jasné, že když si Maud Kotasová něco umane, jiná cesta neexistuje. I do světa se vypravila s kocourem, který se stejně jako ona odnaučil držet domova.

V Praze se zastavila na cestě z Mnichova, kde vystavovala na velké mezinárodní expozici a Česko reprezentovala spolu se zdejšími zvůčnými jmény Křištofem Kinterou nebo Jiřím Davidem. Přitom na vlastní tvorbu moc času nemá. Vystřídala řadu zaměstnání od vrátné po učitelku a dnes pracuje s dětmi i s dospělými, kteří trpí dyslexií. A po večerech si vyšívá popelnici.

Jak jste s popelnicí daleko?

Mám zatím hotové dva květy. Není čas, každý jsem dělala měsíc.

Vyšívat plech zní jako dřina...

Napřed si díрку samozřejmě vyvrtám vrtačkou. Trvá to dlouho, protože můžete udělat jenom omezený počet děr. Po pár stovkách se vám už klepe ruka tak, že byste si vyšívku zničila. Odděláte přibližně sedm osm vrtáků. Připravené díry se pak vyšívají. Při vyšívání pevného materiálu si brzy najdete vlastní systém. Když je to naspod, vlezete do popelnice, strčíte tam jehlu, vylezete, oběhnete popelnici a jehlu zase vytáhnete.

Teď popelnice, předtím kapoty aut. Proč?

Kurátor mě pořád přesvědčuje, abych ze svojí popelnice radši udělala světelný objekt se žárovkou uvnitř. Připadá mi to ale jako srdíčko se svíčkou, co se prodává v květinářství, takže trvám na popelnicí s lidovým motivem vyvedeným v barvách. Vyšívka je pěkný kontrast k hrubému materiálu, jemná technika do tvrdého kovu, který nepropíchnete jehlou. Ten kontrast mě zajímá. Začala jsem na škole, nejprve jsem dělala grafiku, hlubotisk pomocí kovové matrice. A hrozně mě fascinovalo, co všechno se dá vydrásat do kovu. Používala jsem na to různé brusné kotouče a matrice v podobě destičky čtyřicet na čtyřicet zinkového plechu mi přestala stačit.

MAUD KOTASOVÁ (35)

Vystudovala vědeckou ilustraci na brněnské Střední škole uměleckých řemesel u Pavla Dvorského, dál pokračovala v Ateliéru environment u Vladimíra Mertly a Ateliéru grafiky a vizuální komunikace na Fakultě výtvarných umění Vysokého učení technického v Brně. S vedoucí ateliéru grafiky Margitou Titlovou-Ylovskou potom opakovaně vystavovala. Naposledy se zúčastnila bienále v Domě umění v Mnichově. Věnuje se grafice, vyšívaným objektům z kovu, fotografování a konceptuálnímu umění. Její dílo se objevuje v řadě soukromých sbírek v České republice, Německu nebo Španělsku. Je vdaná a má nejméně pět koček.

A přišly na řadu kamiony?

Vzala jsem si kamioňáka a začala s ním jezdit. Je to způsob života. Kamion vás spolkně, přezvývá a zůstane ve vás. Hodně jsme samozřejmě cestovali, ale jak člověk i mimo svoje prostředí zůstává výtvarníkem, pořád jsem vstřebávala nové vjemy. Otevřela se kolem mě úplně nová vizualita. Chvilku trvalo, než jsem pochopila její zákonitosti. Pak jsem se ale naučila sama řídit nákladák a začali jsme z mého popudu jezdit na srazy. Zajímalo mě, jak ostatní kamiony vypadají. Řidiči kamionu mají ke svému autu strašně úzký vztah a ten do něj projektují. Dekor kamionu tak může být různý. Na srazech sice vidíte hlavně masové techniky jako airbrush nebo tuning, ale občas tam potkáte i lidi, kteří si svá auta zdobí podomácku. Ti mě vzrušovali nejvíc. Někdo, kdo si fakt vezme ředidlo a přetiskne na plech cokoli. Nebo si zalakuje do kapoty věc, která je pro něj důležitá.

Je to podobné jako čist příběh námořníka vytetovaného na jeho paži?

Funguje to podobně. Jde o určitý druh naivního umění spojeného s hlubokou osobní vazbou. Chtějí do svého kamionu vepsat kus své originality, ať už to znamená cokoli, kus sebe.

Když do něčeho vdechnete kus sebe, může se to stát domovem?

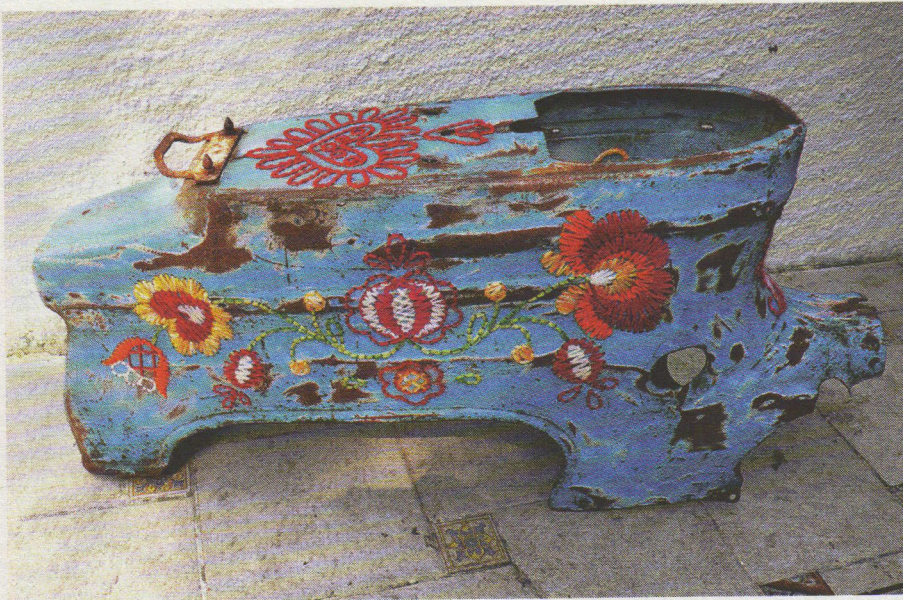
U řidičů kamionu jde hlavně o to, že žijí v kruhu, ze kterého se nemohou dostat. Když jsou na cestě, těší se domů. Stýská se jim po lidech, které doma mají, ale jakmile tam přijedou, už se nemohou dočkat, až zase vyjedou. Pořád dokola. Jsou sami a představují si, jak jednou něco budou mít. Typický kamioňák sní, že naspoří peníze a pořídí si domeček se svojí láskou, ale nikdy se k tomu nedostane. A všechno, co si představuje, že by chtěl, vpisuje do toho kamionu. Svoje touhy a taky svoje heroické představy – na kapotách se kupí superrychlí závodníci, svůdné herečky. Nemyslím přímo sexuální výjevy, i když Pamela na radě kamionů nechybí, to je přirozené. Větší část výzdoby, do níž řidič investuje, ale obsahuje osobní a důležité sdělení.

Taky jste žila v kruhu?

Ano, ale byla to od začátku moje volba. Respektive moje volba byl můj muž, kterého jsem pak následovala. Prostě jsem jezdila s ním. Neřídila jsem velké návěsy, mám jen řidičák běčko. Ve Španělsku ale můžete i s běčkem nějaký ten menší nákladák řídit. Postupně jsem je tak začala vnímat jako podklad pro příběh člověka, který tam sedí a žije. Dřív mě auta vůbec nezajímala, byl to jen dopravní prostředek.

Vyzdobili jste si svůj kamion?

Ne, my jen jezdili kamionem světit, protože jsme měli katolicky hodně silně založeného šéfa.

Z tvorby Maud Kotasové:
Oř paní poštačky (2011, vlevo)
a Svéráz (2012).

Představuji si to jako frontu na svaté přijímání.

S autem stojíte v mnohem větší frontě. Na konci je kněz s ministrantem a postříká vám kamion svěcenou vodou. Vy pak stáhnete okýnko, hodíte mu dvacet eur do ošatky a jedete zase pryč. Šéf, když tohle neměl, byl nervózní. Ze stejného důvodu vozí profesionální řidiči křížky a obrázky patronů za zrcátkem. Řekla bych, že španělští kamionáči jsou ti nejpověřivější lidi na světě, kam se hrabou svičkové báby. Když nemají na řadicí páce svatého Kryštofa se správným leto-počtem, hrůza.

Jak vypadá manželství v kamionu?

Úžasně. Žijete na čtyřech metrech krychlových a máte tam všechno, co potřebujete. Když prší, vezmete tyč na stahování plachty, nadzvednete strop a osprchujete se pod proudem vody, co z něj teče. Vlastníte málo věcí, které si s sebou ale vozíte po celé Evropě. V nás to cestování už zůstalo. Když jsme přestali jezdit s kamionem, pokračovali jsme dál autem. Denní dávka tisíc kilometrů je to, co chcete, a pokud to jde, jedete. Trávili jsme pak v autě pár let. I s kocourem.

O kočkách se přitom říká, že se nedrží lidí, ale domova...

Tenhle se držel auta. Jakmile jsme ho někde vložili, rozhlížel se a moc nesouhlasil. A pak spal na kapotě. Jak se auto dalo do pohybu, byl nejšťastnější na světě. Kočky jsou strašně věrná zvířata.

Co podle vás dělá domov? Jsou to výšivky na utěrkách v kuchyni?

Taky. S tím rozdílem, že výšivky na utěrkách se dělaly buď podle typických vzorů, nebo z nešťastné lásky. Mimochodem, v Záhřebu v muzeu mají barevnou lidovou výšivku za postel se schematizovanými penisy, jak vklouzávají do

pochvy. Věc, kterou chcete promítnout na kapotu, je taky hrozně palčivá. A s kamionem jste tak spojená, že ji do něj zažerete stejně, jako se on zažral do vás. Píšete vzkaz univerzu.

Sama vzkazy pěstujete. Sdělení, které chátřá, ale není utěšující ani pro odesílatele, ani pro adresáta.

Moje vzkazy rostou, a tak úzce souvisejí s mým životem. Nejprve mě zajímala první fáze, kdy vzkaz klíčí. Roste, krásný a čerstvý. Později, jak můj příběh postoupil, jsem zjistila, že další fáze jsou vlastně taky super. Vzkaz plesniví, opadává a nakonec uschne.

Proč je pro vás důležité projít všemi fázemi?

Protože všechny jsou správně. Vzkaz má význam v každé podobě. Nejprve je svěží a potom shnije. Můj význam je ten text, který se zrodí a zanikne. Práce mě posouvá na místa, kde se potřebuji ocitnout.

Právě teď se vracíte z výstavy v Mnichově, kde jste vystavovala taky jeden ze vzkazů. Co jste vypěstovala?

Většinou lidi začne hlavně zajímat, co je tam napsané. Pěstováním toho vzkazu jsem strávila přímo na místě dva týdny. Měl pět metrů, dostala jsem obrovský prostor. Návštěvníci galerie chodili okolo a líbilo se jim to. Pak jsem začala ječmenem sázet text, který samozřejmě nebyl německy, tak se hned ptali a já jim odpovídala, že každý vzkaz má adresáta a nemusí ho rozluštit každý.

Cítí se člověk ohrožený, když něčemu nerozumí?

Asi ano. Přitom nebezpečí cítá úplně jinde. Mnichovský vzkaz vyrostl do třiceti centimetrů a pomalu usychal. Obalil se plísní a hnilobou, vypadal nádherně. Nakonec se přidaly myši. Do

Domu umění v Mnichově se nastěhovaly myši a začaly žrát moji instalaci. Hrozilo, že ji budou muset technici odstranit se zdůvodněním, že se do díla české umělkyně Maud Kotasové daly myši. Ptali se, jestli mě to nemrzí. Proč by mělo? Na můj vzkaz přišly myši a tak je to správně.

Sázíte i v češtině?

Ano, ze začátku. Některé vzkazy ani nebyly vyrostlé, prostě jen napsané nebo vyryté. Kusy chyběly. Vyšla jsem do plechu: „Není dne, abych na tebe nemyslela.“ Ale bylo tam jen „Není dne“ a potom „a“ na konci. Prostředek nebyl důležitý.

Ví o vašich vzkazech adresát?

Píšu svému muži. U prvních vzkazů byl, ale teď už nevím, kde je. To on ze mě udělal to, kým jsem nyní.

Po cestách za volantem kamionu jste zakotvila v malé vesnici uprostřed Pyrenejí, což je úplně odlišný styl života...

Měla jsem odmala jeden sen. Chtěla jsem bydlet ve vesnici, kde je románský kostel. Splnila jsem si ho přímo ve Vall de Boí. Žila jsem ve vesnici Erill la Vall, což je malá osada s jen 75 obyvateli. Stojí tam kostel sv. Eulálie, neuvěřitelná stavba, zvonice má asi šest pater. Odtud jsem přesídlila do vesnice Taüll, kde jsou hned dva. Jednou mi ráno utekl kocour a paní, jež kostel hlídala, mě pustila na zvonici, abych se rozhlédla. Jsem ateista jako poleno, ale tyhle věci pro mě představují symbol určité kultury. Stojí a jsou to jediné, co někam patří. Ne lidí, ale tyhle zvonice. Tehdy jsem dokonce chtěla psát o katalánském románském umění disertaci. V horských vesničkách totiž nenajdete jen velké, oficiální umění, ale řadu projevů, které spadají do lidové tvořivosti. A všechno ze stejné doby. Psát o románském umění jde navíc lépe než o kamionech, protože o kamionech dosud neexistují písemné prameny, byla jsem jedna z prvních.

Přijela jste do vesnice jako pohyblivý prvek do nehybnosti. Dokázali vás starousedlíci přijmout a pochopit?

Potkala jsem dost lidí, kteří se tam dostali podobně jako já. Určité archetypy, co v horách existují, jsou pro nás totiž opravdu trochu silná káva. Někteří jsou samotáři, zádumčiví podivní. Zásadní problém ale tkví v tom, že se Pyreneje vyliďňují. Začaly se tam stavět nové byty, kam se stahují lidé jen na víkendy, takže starousedlíci začali být samozřejmě nedůvěřiví. Když se podíváte na moje fotky, uvidíte vybydlené vesnice, kde občas žije nějaký takový podivín, který si hájí svůj svět. A pokud překonáte fakt, že tam nevede silnice ani elektřina, a dostanete se k němu, pustí na vás někdy psy. Celou dobu cítíte, že vás sleduje, něco po vás hází a taky vám píše vzkazy. Bojuje proti vnějšku.

Jeden pán počmáral celou vesnici hesly „Proti falši a nespravedlnosti“, „Proti bohatství, ať žije chudoba“. Na domy, z nichž zbyly jen obvodové zdi, napsal inzerát: „Na prodej.“ Pro něj to byl takový protest, že jsou celé Pyreneje na prodej a že se ty, kteří zůstali, snaží vnější svět převychovat.

Měli bychom se naopak učit my od nich? Malcolm Gladwell psal o podobně zatoulané vesnici, kde lidé umírají sešlostí věkem, i když nemají ani tušení, co je zdravý životní styl.

Jejich život je vlastně úplně normální, buď to tak přijmete, nebo ne. Nemá smysl si na ty lidi hrát. Když je jasné, že s nimi chcete žít podle jejich pravidel, která fungovala už dřív, jste vítaní. Jakmile ale přijdete jen jako výletník, neuspějete. Mají pro to takový termín, který by šel přeložit doslova jako „obchcávač borovic“. Nazývají tak ty z velkých měst, kteří se neumí chovat, jen si někde udělají piknik. Oni tam totiž žijí v souladu s okolím a sami se sebou. Přízpusobit se vám otevře nové možnosti poznání.

Co jste se o sobě dozvěděla vy?

Věci, které dělám, prostě žiji. Neumím si představit, že bych nafotila krajinku, protože se mi zdá pěkná. Musím se do všeho dostat dovnitř. Co zažívám, z toho vzniká moje umění, aniž by mělo konec nebo rozřešení.

Jak umělec dospěje k určitému způsobu vyjadřování? Naučí ho to na umělecké škole?

Technika vlastně nehraje takovou roli, protože jí existuje moc. Nemůžete se dopředu rozhodnout, že se stanete třeba olejomalířem. Umělecké školy už nejsou v duchu: „Teď jdeme dělat umění, tak si vytáhneme všichni barvičky.“ Naštěstí ne. Svoji techniku si zformujete právě tím, co prožíváte. Obsah je forma a naopak.

» Typický kamionák sní, že naspoří peníze a pořídí si domeček se svojí láskou, ale nikdy se k tomu nedostane. A všechno, co si představuje, že by chtěl, vpisuje do toho kamionu. Svoje touhy a taky svoje heroické představy – na kapotách se kupí superrychlí závodníci, svůdné herečky. «

komerční prezentace

SPOŘENÍ PRO DĚTI

Usnadněte dětem start do života dospělých
Naspořte jim na stavebku na studium, bydlení či další potřeby

VÝHODY

- Dlouhodobě atraktivní tvorba finanční rezervy
- Roční zhodnocení vkladů až 3,5% (se státní podporou, bez poplatků a daně)
- Možnost čerpat úvěr s neměnnou úrokovou sazbou

PARAMETRY

- Základní roční úroková sazba u vkladů 1,3%
- Státní podpora až 2000 Kč ročně
- Zákonně pojistění vkladů až do 100 000 eur

ČMSS

Akční nabídky pro děti najdete na www.ziskejteulisky.cz

Autorka u díla nazvaného Vesna (2012-2013).

Musela jste někdy odpovídat na otázku, co všechno je ještě umění?

Jednou mě doporučil kamarád, abych učila výtvarku ve škole. Byl to člověk, který dělá houbičky. Dělá je jako nadsázku, ale oni ho našli na internetu a úplně to nepochopili. Mysleli si, že muchomůrky budou pro děti to pravé. Tak to přehodil na mě, ale já bych je přece úplně vyděsila.

Děti by to spíš bavilo, nemyslíte?

Ale vyděsila bych paní ředitelku a paní učitelky, protože ty chtěly přece houbičky a ptáčky.

V českých obývacích je pořád poptávka po jelenech v říji?

Obzvláště po těch v říji. Pro někoho prostě jelen v říji symbolizuje umění. Řada lidí je od malička vychovávaná tak, že toto je obraz a toto je socha. A obraz bez jelena tak pro ně nikdy nebude plnohodnotné umění. Nemyslím to zle. Chci jen říct, že vaše zkušenosti ovlivňují, jak vnímáte umění. A někdo může pod jelena jistě vyrůst v úžasného člověka.

Převládá tedy potřeba umění osahat?

Pohybují se mezi lidmi, kteří nepotřebují umění ani pojmenovávat. Jen se dívají. Je úplně jedno, jakou má umění formu, ale jak působí. A když vám pak moje kapota spadne na nohu a má čtyřicet kilo, tak sakra působí.

Na čem kromě popelnice pracujete teď?

Učím v jazykovce, překládám knihu a k tomu pracuji pro pedagogicko-psychologickou porad-

nu. Přípravuji vzdělávací programy, většinou pro lidi s dyslexií. Dělam toho spoustu. Lidi si myslí, že umělec tvoří. Ale já potřebuji svoji denní práci, abych mohla přežít. Dostat se mezi umělci na špičku stojí spoustu nervů a musíte mít ostré lokty. Asi jako v každém povolání. Jsem ráda, že jsem pořád v nižší lize, i když teď jsem poprvé v životě vystavovala s extratřídou. Bylo úžasné octnout se ve stejné galerii s Jiřím Davidem a dostat tak velký prostor. Jen v ateliéru bych ale trávila čas nemohla, potřebuji vnější podněty. Něco přes den zažít a večer to vrýt do kovu. Plánuji teď znovu vytvářet krajiny brusným kotoučem.

Pořád ještě vyšíváte kamiony, nebo je to uzavřená věc?

Bojuji s místem, takže už mám jen kusy aut. Za chvíli vyřadím svého favorita, tak se těším.

Vyšijete si ho?

Samozřejmě. Zaznamenala jsem výtku, že bych měla vyšít i nová auta. Někdo by mě sponzoroval a já bych vyšila nové tahače za několik milionů korun. To je ale blbost, drahé auto přece nemůže jezdit. Nemohla jsem vyšít ani náš kamion, protože by nikdy neprošel technickou kontrolou. Pod proděravělou kapotu by šel vzduch a při provozu by odletěla pryč. Proděravělý kamion nesmí na silnici.

Když se vám dostane kamion pod ruce, přestává být autem a začíná být uměním?

Ne, je to pořád auto.

